

Pregledni članak

UDK 342.57 : 342.24 (497. 1)

PRELIMINARNA ISTORIJSKA BELEŠKA SSRNJ (NARODNI FRONT JUGOSLAVIJE) (1945—1960)

Vukman Boričić, Arhiv Jugoslavije, Beograd, Vase Pelagića 33.

Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije (SSRNJ) jeste politička organizacija radnog naroda Jugoslavije koja okuplja građane i građanke i njihove organizacije na dobrovoljnoj osnovi radi razvijanja njihove političke inicijative i aktivnosti za izgradnju socijalizma i socijalističkih društvenih odnosa na političkoj osnovici socijalističke demokratije.

SSRNJ izrastao je iz Narodnog fronta (NF), masovnog pokreta koji je, pod rukovodstvom KPJ, počeo da niče još pre rata. Naime, prva ideja o stvaranju Narodnog fronta kod nas ponikla je na IV zemaljskoj konferenciji KPJ (decembra 1934, Ljubljana).¹ Marta 1935. CK KPJ dao je instrukciju partijskim organizacijama da pristupe stvaranju širokog protivfašističkog narodnog fronta, a na Plenumu CK KPJ, održanom u Splitu juna 1935., Blagoje Parović je podneo referat o »Frontu naroda slobode«.² Tada je prvi put jasnije formulisana politika stvaranja širokoga narodnog političkog fronta. NF se brzo razvio kao pokret demokratskog i antifašističkog jedinstva radnika, seljaka, omladine i napredne inteligencije. On nije bio organizaciono oformljen, nije imao registrovane članove, ali se osećao u svim krajevima zemlje u političkim akcijama koje je organizovala KPJ. Zatim, na Majskom savetovanju KPJ, održanom 1941. god. u Zagrebu, postavljen je zadatak — okupljanje svih slojeva naroda, bez obzira na političke, nacionalne, verske i druge razlike, u jedinstveni narodni front borbe protiv okupatora i domaćih izdajnika, i istaknut je značaj povezivanja sa svim grupama i pristalicama građanskih partija koje su voljne da se bore protiv okupatora.³

U NOR-u NF, okupljajući sve one koji su bili spremni da se pod rukovodstvom KPJ bore protiv okupatora i domaćih izdajnika, postaje izraz organizacionog i političkog jedinstva narodnooslobodilačkog pokreta. Njegovi osnovni zadaci u periodu 1941—1945. g. bili su: borba protiv okupatora i njegovih slugu; stvaranje i učvršćivanje bratstva i

¹ Istorija SKJ — kratak pregled, drugo izdanje, 1977., str. 61; Enciklopedija Jugoslavije, 7, str. 415.

² Vojna enciklopedija, 9, strana 42.

³ Isto.

jedinstva naroda Jugoslavije; formiranje narodnooslobodilačkih odbora i izgradnja nove države čiji bi se društveno-politički sistem zasnivao na interesima radnih ljudi Jugoslavije.

Razvitak NF u stvaranju i razvijanju organizacija i organa imao je izvesnih razlika i specifičnosti u pojedinim krajevima. Tako je u Sloveniji NF (Osvobodilna fronta) organizaciono utemeljen aprila 1941, a već u aprilu 1943. godine, na Prvoj konferenciji delegata NF iz cele Slovenije, izvršena je reorganizacija Fronta na bazi potpunog organizacionog jedinstva sa KP na čelu. Rukovodeći se iskustvom iz Slovenije, neposredne inicijative za stvaranje Jedinstvenog narodnooslobodilačkog fronta Jugoslavije (JNOF) date su 3. 12. 1943. god. na Prvoj sednici Nacionalnog komiteta, a već na Drugoj zajedničkoj sednici Nacionalnog komiteta i Predsedništva AVNOJ-a 19. 01. 1944., Edvard Kocbek daje konkretan predlog »... da se oslobodilačkom pokretu da organizovan karakter i stvori jedinstveni oslobodilački front kao organizacija«.4 Posle tih inicijativa brigu oko formiranja JNOF-a preuzeo je CK KPJ, koji preko svojih kanala organizuje održavanje zemaljskih konferencija Fronta na kojima se biraju zemaljski odbori. Tako su u toku 1944. god. održane sve zemaljske konferencije i izabrani zemaljski odbori u svim današnjim republikama i pokrajinama sem Kosova (na Kosovu je konferencija održana 11. 4. 1945).

Iz napred navedenog »može se zaključiti da je rukovodstvo NOP-a donelo odluku za organizaciono formiranje JNOF-a u toku 1944. godine procenjajući kao najvažnije sledeće: a) međunarodni aspekt i borba za međunarodno priznanje NOB; b) nužnost proširenja političke platforme na sve antifašističke i antiokupatorski orijentisane mase i odvajanje tih masa od uticaja Mačeka, Draže Mihajlovića i drugih snaga kontrarevolucije; c) stvaranje široke osnove narodnoj vlasti, i ć) uključivanje svih masovnih vanpartijskih organizacija (USAJOJ, AFŽ, Sindikat) u jednu jedinstvenu političku organizaciju, koja će postati glavna transmisija preko koje će Partija obezbeđivati svoju političku liniju u svim porama društvene delatnosti«.5

Posle oslobođenja delatnost JNOF-a bila je koncentrisana na dva osnovna zadatka: političko konsolidovanje nove države i obnova i izgradnja razorene zemlje. Veliki značaj za proširivanje i jačanje Fronta i osposobljavanje za nove zadatke imao je njegov prvi kongres, održan od 5. do 7. 8. 1945. god. u Beogradu. On je obeležio kraj razvitka JNOF-a kao masovnog političkog pokreta i početak njegovog konstituisanja u jedinstvenu političku organizaciju radnih ljudi Jugoslavije. Kongres je izvršio objedinjavanje federalnih organizacija u jedinstvenu organizaciju, doneo program i Statut, odredio zadatke u novim uslovima, promenio ime organizacije od Jedinstvenog narodnooslobodi-

4 Tito četrdeset godina na čelu SKJ, 1937—1977, Beograd 1977, str. 174.

5 Isto, str. 172—173.

lačkog fronta u Narodni front Jugoslavije (NFJ) i izabrao jedinstveno savezno rukovodstvo s drugom Titom na čelu. Statutom je određeno da članovi mogu biti pojedinci, masovne organizacije (sindikalne, ženske, omladinske, kulturne itd.), političke grupe i stranke koje pripadaju jednom od odbora Narodnog fronta i prihvataju njegov program i statut.⁶ Predstavnici obnovljenih rukovodstava nekadašnjih političkih stranaka (zemljoradnika, Jugoslovenske republikanske, Hrvatske republikanske seljačke, Samostalno-demokratske) i drugih političkih grupa dali su na Kongresu izjavu da prihvataju program i Statut NF i da priznaju rukovodeću ulogu Komunističke partije. Davanje izjava i prihvatanje programa i Statuta nije značilo stvaranje koalicije Komunističke partije s obnovljenim rukovodstvima tih stranaka, jer su članovi tih rukovodstava ušli u Front kao jedinstvenu organizaciju u koju su se njihove nekadašnje pristalice uključile još za vreme oslobodilačke borbe. Izvršavajući odluke I. kongresa, NF je u tek oslobođenoj zemlji razvio živu političku aktivnost u okviru predizbornih priprema, pripremio i uspešno proveo izbore. Drugi veliki zadatak Narodnog fronta bio je popularisanje i provođenje agrarne reforme i nacionalizacije. On je bio organizator i masovnog dobrovoljnog rada. Angažovao se u rešavanju raznih socijalnih, kulturnih i prosvetnih problema. Bio je nosilac masovnih akcija opismenjavanja i zdravstvenog prosvetavanja stanovništva. Organizacije Narodnog fronta naročito su bile aktivne u objašnjavanju i provođenju raznih mera organa vlasti, počevši od otkupa poljoprivrednih proizvoda pa do popisa stanovništva.

U međunarodnim odnosima NF se borio za učvršćenje mira među narodima. Zato je podupirao svako učešće Jugoslavije u OUN i u svim međunarodnim akcijama i organizacijama za mir. Radio je na stalnom produbljivanju prijateljske povezanosti naših naroda sa svim slobodoljubivim narodima, u prvom redu s našim saveznicima iz II svetuskog rata, i zalagao se za potpuno uništenje ostataka fašizma i njegovih reakcionarnih izvora.

Drugi kongres NFJ, koji je održan u Beogradu 26—28. 9. 1947., doneo je Rezoluciju kojom je, pored ostalih, odredio i ove zadatke: 1. Razviti široku delatnost radi daljeg razvijanja i učvršćenja osnovnih frontovskih organizacija radi obuhvatanja u čvrstoj organizaciji Narodnog fronta svakog onog koji prihvata njegov program i hoće da radi na njegovom ostvarenju; 2. Pokloniti u svakoj organizaciji pažnju postavljajući i sprovođenju određenog čvrstog programa rada, vodeći računa o svestranosti zadataka i ne zaboravljajući na potrebu neprekidnog daljeg političkog uzdizanja svih članova i svih trudbenika uopšte; 3. Kongres ovlašćuje novi Savezni odbor da pripremi za podnošenje na odobrenje članstvu novi Statut Narodnog fronta Jugoslavije; 4.

⁶ Osnovna organizaciona načela NFJ — Sastav članstva, čl. 2, 3. i 4, Zbornik dokumenata Socijalističkog saveza, Beograd, 1969, strana 15.

Obratiti pažnju na razvijanje i poboljšanje frontovske štampe; 5. I dalje podržavati miroljubivu spoljnu politiku savezne vlade, koja ide za obezbeđenjem mira u svetu na principima Povelje Ujedinjenih nacija i za razvijanjem prijateljskih odnosa među narodima, i 6. Posebno se založiti za izvršenje petogodišnjeg plana privredne izgradnje zemlje.⁷

Treći kongres NFJ održan je u Beogradu od 9. do 11. 4. 1949.; pored novog Statuta i Rezolucije o tekućim zadacima, doneo je i Rezoluciju povodom klevetničke kampanje Informbiroa protiv FNRJ⁸ u kojoj je osuđena takva kampanja. Prema Projektu Statuta (strana br. 1), »Narodni front Jugoslavije jeste jedinstvena opštenarodna politička organizacija, u kojoj je KP rukovodeća snaga, i koji ujedinjuje milione trudbenika naše zemlje, s radničkom klasom na čelu, u borbi za izgradnju socijalizma.«⁹ Na osnovu toga Treći kongres Narodnog fronta Jugoslavije utvrđuje: »Program Komunističke partije Jugoslavije izražava u punoj meri i ciljeve i težnje Narodnog fronta Jugoslavije i na osnovu toga poziva sve organizacije i članove Narodnog fronta da se svesrdno zalažu za ostvarenje toga programa kao svog.«¹⁰ Treći kongres NFJ, posle saslušanja referata i svestrane diskusije, postavio je pred sve organizacije Narodnog fronta ove zadatke: a) »razvijanje živog političkog rada u narodnim masama; objašnjavanje zadataka i puteve socijalističke izgradnje, borba za uništenje ostataka reakcije, objašnjavanje međunarodnog političkog položaja i raskrinkavanje manevara imperijalističke reakcije i ratnih huškača, aktivna politička borba protiv delatnosti neprijatelja socijalizma, široko vaspitavanje narodnih masa u duhu socijalizma; b) svestrano razvijanje delatnosti narodnih masa za socijalističku izgradnju zemlje; v) razvijanje svestranog učešća narodnih masa u radu organa narodne vlasti, razvijanje kritike i kontrole radnih masa nad radom državnih organa; g) razvijanje svih oblika delatnosti za podizanje kulturnog života i standarda života radnog naroda u gradu i na selu; d) razvijanje što tešnijih odnosa i saradnje NFJ s demokratskim antiimperijalističkim pokretima drugih naroda, borba za učvršćenje svetskog demokratskog, antiimperijalističkog tabora, za pravilno uređenje i učvršćenje odnosa između socijalističkih zemalja na jedino mogućim i ispravnim principima, koji se sastoje u uzajamnom sporazumevanju i poštovanju, u uzajamnoj iskrenosti i svestranoj saradnji na bazi ravnopravnosti, s ciljem sve većeg zblizavanja.«¹¹

⁷ Rezolucija II kongresa NFJ, Zbirka dokumenata Socijalističkog saveza, 1945—1969, Beograd, 1969, str. 20.

⁸ Arhiv Jugoslavije, fond SSRNJ, fasc. 22.

⁹ Isto, fasc. 23.

¹⁰ Isto, fasc. 22, Programaska deklaracija NFJ i Zbirka dokumenata Socijalističkog saveza, 1945—1969, Beograd, 1969, str. 31—32.

¹¹ Arhiv Jugoslavije, fond SSRNJ, fascikla 22, Programaska deklaracija NFJ i Zbirka dokumenata Socijalističkog saveza, 1945—1969, Beograd, 1969, strana 31—32.

Polazeći od započetih procesa izgradnje samoupravnog društva, IV kongres, održan 22—25. februara 1953., konstatovao je krupne unutrašnje promene u društvenom razvitku zemlje (decentralizacija upravljanja privredom, uvođenje radničkog i društvenog samoupravljanja), koje zahtevaju i drugačiju ulogu NFJ. U vezi s tim, usvojena je i promena naziva u Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije (SSRNJ). To nije bila formalna promena imena, jer je novi naziv adekvatan novom karakteru i novoj ulozi organizacije. U Deklaraciji kongresa o ciljevima i zadacima Socijalističkog saveza¹² stoji da u uslovima neposrednog radničkog upravljanja u proizvodnji SSRNJ predstavlja samostalni demokratski politički savez koji se bori za socijalizam; on je politička tribina na kojoj dolaze do izražaja različita shvatanja u borbi za dalji socijalistički razvitak.

Provodeći svoju aktivnost u borbi za razvijanje socijalističke neposredne demokratije, SSRNJ je održao Peti kongres u Beogradu (od 18. do 22. 4. 1960.). Predlogom Statuta SSRNJ, podnetim na usvajanje na Petom kongresu, Socijalistički savez postavlja konkretne zadatke svojih akcija, polazeći od opštih ciljeva: »učvršćenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije kao zajednice slobodnih i ravnopravnih naroda i nacionalnih manjina; jačanja ekonomskih i političkih osnova nacionalne ravnopravnosti i skladnog razvitka cele zemlje; razvijanje jugoslovenskog socijalističkog patriotizma kao izraza jedinstva i zajedničkih interesa radnih ljudi svih naroda Jugoslavije; obezbeđenja nezavisnosti, integriteta i suvereniteta zemlje u interesu njenog slobodnog socijalnog razvitka; svestranog razvijanja socijalističkih društvenih odnosa uz stalnu borbu protiv ostatka reakcionarnih snaga starog društva i pojava i tendencija birokratizma. Usavršavanje i dalje izgrađivanje radničkog samoupravljanja, komunalnog sistema i ostalih oblika društvenog samoupravljanja; pretvaranja Jugoslavije u zemlju s razvijenom industrijom i poljoprivredom, s modernom tehnikom, savremenim metodima proizvodnje i visokom produktivnošću rada; ostvarivanja socijalističkog preobražaja poljoprivrede; stalnog i svestranog poboljšanja uslova života i rada radnih ljudi; usklađivanja sistema nagrađivanja s razvojem proizvodnih snaga i produktivnosti rada; razvijanje nauke i naučno-istraživačkog rada u svrhu bržeg materijalnog i opšteg napretka;...¹³ Razmatrajući međunarodnu saradnju i unapređenje daljih odnosa, Kongres je doneo zaključke: uložiti još veće napore za izgradnju ravnopravnih odnosa i saradnju u svetu; za očuvanje i dalje učvršćenje mira; za likvidaciju hladnog rata; za jačanje međunarodnog poverenja i za uspostavljanje takvih međunarodnih odnosa koji će biti zasnovani na ravnopravnosti i uzajamnom poštovanju

¹² Zbirka dokumenata Socijalističkog saveza, Beograd, 1969, strana 38.

¹³ Arhiv Jugoslavije, fond Socijalističkog saveza RNJ, fasc. 142, Predlog statuta SSRNJ, Beograd, april 1960, str. 6—8.

svih naroda, bez obzira na boju, rasu i društveno uređenje.¹⁴ SSRNJ razvija i stalnu aktivnost na upoznavanju građana s međunarodnom situacijom, borbom progresivnih snaga sveta, zbivanjima u međunarodnom radničkom pokretu i u pojedinim zemljama. On naročito neguje aktivan odnos građana prema spoljnoj politici Jugoslavije, podstiče in da o njoj raspravljaju i da utiču na njeno formiranje. Organ SSRNJ od 1945. do 1951. god. bio je mesečni časopis »Narodni front«, a od 1954. god. list »Borba«. I u svim republikama i pokrajinama postoje dnevni listovi kao organi republičkih organizacija. Mnogi opštinski i sreski odbori imaju svoje nedeljne listove, a neki i dnevne, koji se bave problematikom svog terena.

UNUTRAŠNJA ORGANIZACIJA

Prvi kongres NFJ, održan od 5. do 7. avgusta 1945. god. u Beogradu, usvojio je Statut, a prema čl. 6. toga Statuta, Narodni front ima svoje savezne i federalne organe.¹⁵

Prema čl. 9. najviši organ NFJ jeste Savezni kongres, koji se održava jedanput godišnje, a po potrebi i češće, po odluci Saveznog odbora ili na zahtev najmanje tri zemaljska izvršna odbora. Najviši organ NF pojedinih federalnih jedinica jeste Zemaljski kongres. Najviši rukovodeći organ NFJ je Savezni odbor, koji se bira na kongresu i koji za svoj rad njemu odgovara. Savezni odbor ima svoj Izvršni odbor i Sekretarijat, koji provode njegove odluke i njemu odgovaraju (čl. 8. stav 1. Statuta). Prema čl. 8. stavu 3. Kongres bira Savezni odbor od oko 150 članova, Izvršni odbor od oko 60 članova i Sekretarijat od oko 9 članova. Prema čl. 16. svi poslanici, članovi Narodnog fronta, odnosno narodni predstavnici sačinjavaju klub poslanika Narodnog fronta koji radi po svojim statutima. Takva organizacija deluje do usvajanja novog Statuta na Trećem kongresu 1949. godine.¹⁶

Prema čl. 9. novog Statuta, Narodni front organizovan je na teritorijalnom principu. I dalje je Kongres NF, najviši rukovodeći organ Narodnog fronta za teritoriju FNRJ, a između dva kongresa Savezni odbor NFJ. Redovni kongres NFJ održava se svake treće godine, a vanredni prema potrebi na inicijativu Saveznog odbora ili na inicijativu tri republičke organizacije NF. Nadležnosti Kongresa su ove: a) saslušaava izveštaj Saveznog odbora i rešava o njemu; b) bira Savezni odbor NFJ od onoliko članova koliko sam Kongres odredi; v) odlučuje o programu, zadacima i statutu; g) bira Nadzorni odbor od onoliko članova koliko odluči sam Kongres. Izvršni odbor bira iz svoje sredi-

¹⁴ Zaključci Petog kongresa SSRNJ, Zbikra dokumenata SSRNJ, Beograd, 1945—1969, strana 117.

¹⁵ Arhiv Jugoslavije, fond Socijalističkog saveza RNJ, fasc. 3, Statut NFJ, Beograd, 1945.

¹⁶ Isto, fasc. 20, Projekt statuta NFJ, Beograd, 1949.

ne sekretarijat za vođenje tekućih poslova, te stvara svoje pomoćne organe za pojedine sektore rada.

Prema čl. 13. najviši rukovodeći organ NF za teritoriju narodne republike jeste Kongres NF, a između dva kongresa Glavni odbor NF NR.

Klubovi narodnih poslanika i dalje ostaju, s tim što se njihov rad odvija prema pravilnicima.

Nacrtom Statuta iz 1953. god. organizacija SSRNJ obuhvata sve organizacije Socijalističkog saveza radnog naroda u Jugoslaviji.¹⁷

Kongres i dalje ostaje najviši rukovodeći organ Saveza u FNRJ. Redovni kongres održava se jedanput u četiri godine, a vanredni prema ukazanoj potrebi. Vanredni kongres saziva Savezni odbor na svoju inicijativu ili na zahtev Socijalističkog saveza dveju narodnih republika. Kongres donosi program i Statut SSRNJ, pretresa izveštaj Saveznog i Nadzornog odbora i rešava o njima, odlučuje o narednim zadacima i daljem radu Saveza, bira i razrešava Savezni odbor i Nadzorni odbor SSRNJ.

Savezni odbor je najviši rukovodeći organ Saveza između dva kongresa, predstavlja Savez u zemlji i u odnosima sa socijalističkim partijama i organizacijama te drugim naprednim demokratskim pokretima u svetu. Savezni odbor održava sednice najmanje dva puta godišnje. Savezni odbor bira iz svoje sredine Predsedništvo Saveznog odbora SSRNJ, koje rukovodi tekućim radom i obezbeđuje provođenje odluka Saveznog odbora između dve njegove sednice. U sastav Predsedništva Saveznog odbora ulazi predsednik, generalni sekretar i potreban broj članova.¹⁸

Predsedništvo bira iz svoje sredine Organizacioni sekretarijat za vođenje tekućih poslova. Da bi obezbedilo provođenje tekućih zadataka, Predsedništvo Saveznog odbora može organizovati potrebna pomoćna tela za poslove kao što su: međunarodne veze, organizacioni, kulturno-prosvetni, rad među ženama, kadrovski, materijalno-finansijski i drugi poslovi.

Nadzorni odbor pregleda materijalno-finansijsko poslovanje Saveznog odbora.

Na sastanku Predsedništva Saveznog odbora SSRNJ održanog 8. 3. 1954. god. (str. III/2) Sekretarijat, koji se nije bavio samo organizacijom nego i organizaciono-političkim radom, menja svoje ime u Organizaciono-politički sekretarijat.¹⁹

Peti kongres SSRNJ aprila 1960. god. donosi novi Statut, u koji unosi odredbu da se redovni kongres SSRNJ održava jedanput u pet

¹⁷ Isto, fasc. 66, Nacrt statuta, SSRNJ, Beograd, 1953.

¹⁸ Isto, fasc. 87, Zapisnik sa plenarne sednice Saveznog odbora, 25. 2. 1953.

¹⁹ Isto, fasc. 93, Zapisnik sa sednice Predsedništva Saveznog odbora, od 8. 3. 1954. godine.

godina.²⁰ Druga razlika je u tome što Savezni odbor ponovo bira iz svoje sredine Izvršni odbor (ukinut na Četvrtom kongresu 1954. godine), koji se stara o provođenju odluka Saveznog odbora i rukovodi radom organizacije Socijalističkog saveza RNJ između sednica odbora. Za obavljanje tekućih zadataka Izvršni odbor bira Sekretarijat iz redova svojih članova i članova Saveznog odbora. Izvršni odbor obrazuje komisije i druga pomoćna radna tela.

POMOĆNA TELA

Na sednici Sekretarijata Saveznog odbora NFJ, od 16. decembra 1948. i 6. januara 1949., doneta je Odluka da se u smislu zaključaka Proširenog plenuma Saveznog odbora NFJ od 26. i 27. 11. 1948. formira pri Saveznom odboru 14 komisija i uprava.²¹

Prema čl. 12. stav 3. Statuta, usvojenog aprila 1949. godine na Trećem kongresu NFJ, komisije i uprave utvrđuju se kao pomoćna tela Izvršnog odbora NFJ.²²

Komisije i uprave formirane na sastanku Sekretarijata od 16. 12. 1948. godine i 6. 1. 1949, imale su sledeće zadatke: 1. Komisija za agitaciju i štampu imala je zadatak da prati pisanje frontovske štampe, kako i koliko ta štampa piše o problematici Fronta, da vodi politiku pokretanja novih listova, da pravi plan izdavačke delatnosti Saveznog odbora, da ima uvid u organizaciju i sve forme masovnog političkog rada: konferencija, zborova, mitinga itd. Komisija je svoje planove rada usklađivala s planovima ostalih masovnih organizacija na tome sektoru.

2. Komisija za ideološko-vaspitni rad imala je osnovni zadatak da organizuje izučavanje marksizma, lenjinizma, na dobrovoljnoj osnovi, razvijajući one forme ideološko-vaspitnog rada preko kojih će se obezbediti najmasovnije izučavanje marksizma i lenjinizma (kružoci, čita-lacke grupe, predavanja, kursevi itd.). Pored toga, proučavajući teoret-ska pitanja marksizma — lenjinizma, izučavaće istovremeno i proble-matiku NOB-a.

3. Komisija za narodnu inspekciju imala je osnovni zadatak da pomogne razvijanju i organizaciji kontrole širokih narodnih masa nad aparatom narodne vlasti. Radi obavljanja tih zadataka formiraju se grupe Narodne inspekcije po fabrikama, preduzećima, rudnicima, se-lima, delegiranjem predstavnika od strane masovnih organizacija. U svom radu grupe će se oslanjati na državne, reonske i gradske kontrol-ne komisije. Kada grupe Narodne inspekcije budu formirane, Front i Sindikat vodiće brigu o tome šta i kako one rade. One o svome ra-

²⁰ Isto, fasc. 163, Statut, Beograd, 1960.

²¹ Isto, fasc. 25, Zapisnik sa sednice Sekretarijata od 16. 12. 1948. i 06. 1. 1949.

²² Isto, fasc. 23, Statut NFJ, str. 4.

du šalju izveštaje Mjesnom sindikalom veću, odnosno gradskom i sreskom odboru Narodnog fronta itd.

4. Komisija za plan i evidenciju imala je zadatak da obezbedi Saveznom odboru uvid u planiraje frontovskih organizacija i ukazivanje potrebne pomoći frontovskim organizacijama na ovom zadatku. Planovi su izrađivani u osnovnim frontovskim organizacijama, u okviru sela, naselja, gradova itd. Planovi su obuhvatili dve vrste dobrovoljnih radova — lokalne i investicione. Prve radove Front je obavljao u svom mestu (opravka puteva, uređenje naselja, kuća, dvorišta), druge preko stalnih frontovskih brigada, van mesta stanovanja. Savezni odbor imao je plan mobilizacije za stalne radne brigade, regulisao je mobilizaciju, potpomogao stvaranje brigada po specijalnostima: zidarske, rudarske i sl., i uticao na bolji raspored i celishodniju upotrebu stalnih brigada u okviru cele zemlje itd.

5. Komisija za organizaciona pitanja bavila se pripremanjem materijala i provodila sve pripremne radnje da Sekretarijat ima tačan uvid u organizaciono stanje Fronta. Ona je trebala da zna broj članova Fronta po organizacijama, broj odbora i njihovih sastava, da ima uvid u rad organizacija, njihovih sastanaka, broj pomoćnih tela i kako ih koriste, u kvalitetu aparata, broj službenika itd.

6. Komisija za zdravstveno-socijalna pitanja pratila je rad odgovarajućih komisija po republikama. Komisija je koordinirala svoj rad s Crvenim krstom, invalidskim upravama i sličnim organizacijama. Na sektoru zdravstvene službe, takođe je koordinirala sa zdravstvenim ustanovama, ulazila u njihovu problematiku i davala Sekretarijatu predloge na kojim pitanjima i u kojim akcijama treba da se angažuju organizacije Fronta. Ona je predlagala provođenje raznih higijenskih i sanitarnih mera na selu, vodila borbu za higijenski život na selu i za usvajanje kulturnih navika. Organizovala je propagandu da se narodne mase više vežu za zdravstvene ustanove: zdravstvene domove, ambulante, da poštuju propise zdravstvene službe itd.

7. Nadzorna komisija vršila je pregled materijalno-finansijskog poslovanja Sekretarijata Saveznog odbora, pregledala budžete itd.

8. Komisija za poljoprivredu imala je zadatak da organizuje propagandu agrotehničkih i ostalih mera za bolji prinos u agrikulturi, voćarstvu i stočarstvu. Ona je organizovala stručna predavanja, kurseve i seminare po selima, naročito zimi. Bavila se pitanjem učešća Fronta na mesnim poljoprivrednim radovima, provođenjem pojedinih kampanja: setve, žetve, zaoravanja itd. Komisija je organizovala borbu protiv konzervatizma u zemljoradnji i stočarstvu, propagirala je racionalnije korišćenje zemljišta po planu (zasejavanje površina odgovarajućim kulturama), objašnjavala je prednost upotrebe tehnike u zemljoradnji, upotrebu boljeg semena, gajanje stoke na naučnoj osnovi, prenošenje iskustava iz jedne republike u drugu, iz naprednih krajeva u zaostaliye i sl. Stalni zadatak Komisije bio je pomoć u mobilizaciji

Fronta na izvršavanju petogodišnjeg plana u poljoprivredi, pomoć za drugama u obradi parcela konfiskovane zemlje itd. Kod glavnih odbora Komisija je imala potkomisije ili odseke po granama: za zemljoradnju, za voćarstvo, za stočarstvo i sl.

9. Komisija za pošumljavanje imala je zadatak da izradi plan rada Fronta u pošumljavanju za 1949. godinu, prema Planu Saveznog ministarstva. Iz plana je trebalo da se vidi gde je pomoć Fronta najviše potrebna, da se to predloži glavnim odborima i da ti radovi uđu u njihove planove. Drugi je zadatak Komisije bio: propaganda pošumljavanja, davanje uputstava na koji se način izvodi pošumljavanje, priprema stručne ili popularne brošure, uputstva i knjiga iz oblasti pošumljavanja; trebalo je pisati i o značaju pošumljavanja, o gajenju i čuvanju šuma, o značaju šuma za celu našu privredu.

10. Komisija za komunalna pitanja i lokalnu privredu imala je zadatak da pregleda koliko su organizacije Narodnog fronta obuhvatale u svojoj relativnosti rešenja komunalnih problema i koliko su organi lokalnih vlasti razvili inicijativu na pitanju lokalne privrede, izradi planova za uređenje sela, izgradnju raznih javnih terena i objekata po selima, sredstvima i dobrovoljnom radnom snagom iz lokalnih izvora itd.

11. Komisija za privredna pitanja obuhvata sve privredne resore: građevine, industriju, saobraćaj, pošte itd. Prema zahtevima resora, Komisija će davati predloge da se Front angažuje na pojedinim pitanjima koja se ne mogu predvideti u planovima, npr. nedelja puteva, raskršćavanje pruga, opravljavanje puteva i mostova oštećenih od vodenih bujica i sl. U takvim pitanjima Komisija treba brzo da interveniše. Preko Komisije Savezni odbor će pomoći u tim problemima glavne odbore i imaće uvid u njihov rad. Komisija će se baviti i pitanjem životnog standarda građana: boljom organizacijom i snabdevanjem menzi, pijaca itd.

12. Komisija za takmičenje i nagrađivanja će ostvariti uvid u organizaciju takmičenja na terenu i pomagace da ta organizacija bude što bolja. Davaće predloge da se organizuju pojedina takmičenja, za dodelu nagrada, odlikovanja i pohvala. Propagiraće razvijanje udarništva u frontovskim radnim brigadama i daće predlog da se ustanovi značka, odličje Narodnog fronta Jugoslavije.

13. Uprava za dobrovoljne radne brigade imala je zadatak da ostvari tačan uvid u to koliko su brigade organizovane, gde su smeštene, kakav je njihov transport, kakvi su uslovi života i rada u brigadama i efekat njihovog rada. Na mestima gde je bilo koncentrisano više brigada, Uprava je mogla i sama da organizuje predavanja, priredbe i uopšte da neposredno pomogne razvijanju kulturnog života na velikim gradilištima. Uprava je imala zadatak da se bori za očuvanje principa dobrovoljnosti rada. Na tom se pitanju angažovao celi Sekretarijat.

14. Uprava ja izgradnju zadrudnih domova. Uprava je pratila izgradnju i imala uvid u celu problematiku zadrudnih domova. Ona je potpomagala da se bolje organizuje izgradnja, da se razvija i pomaže

inicijativa za stvaranje sopstvenih sredstava i materijala iz lokalnih izvora radi bržeg i uspešnijeg podizanja zadružnih domova u celoj Jugoslaviji.

Prema čl. 12. Statuta NFJ iz 1949. god. urađen je Pravilnik o radu komisija i uprava, kao pomoćnih tela Izvršnog odbora NRJ.²³ Pravilnikom je određeno da osnovne zadatke komisija i uprava, određuje Sekretarijat Izvršnog odbora. Dalje se kaže da »komisije razrađuju odluke i zaključke plenuma, Izvršnog odbora i Sekretarijata, pripremaju materijale ili podnose predlog Sekretarijatu«. Svaka komisija i uprava ima svoj sekretarijat i plenum, u koji, pored ostalih članova, ulaze i po jedan član iz svake republike, prema predlogu glavnih odbora, a po saglasnosti Sekretarijata SONFJ. Komisije i uprave rade po planovima rada koje odobrava Sekretarijat SONFJ. Sekretarijati komisija sastaju se jednom mesečno, po potrebi i češće, a plenumi jedanput u tri meseca. Na sastancima vodi se zapisnik u dva primerka, od kojih se jedan daje na uvid Sekretarijatu SONFJ, a drugi čuva sekretar komisije, itd.

Na sednici Sekretarijata Izvršnog odbora NFJ, održanoj 29. juna 1950. godine, odlučeno je da se broj komisija pri Izvršnom odboru NFJ od 13 smanji na 7.²⁴ Smanjenjem broja komisija i uprava praktično je izvršeno objedinjavanje srodnih poslova, kao npr: »Komisija za agitaciju i štampu i Komisija za ideološko vaspitni rad, spajaju se u Komisiju za agitaciju i propagandu; Komisija za radne akcije obuhvatiće sve zadatke na kojima su do sada radile Komisije za privredna pitanja i Uprava za radne brigade; Komisija za poljoprivredu i Komisija za pošumljavanje, spajaju se u Komisiju za poljoprivredu i pošumljavanje; Komisija za lokalna pitanja i lokalnu privredu i Komisija za socijalno-zdravstvena pitanja, spajaju se u Komisiju za komunalna i zdravstvena pitanja; Komisija za takmičenje i nagrađivanja i Komisija za takmičenje u SRZ spajaju se u Komisiju za takmičenje i nagrađivanje. Ukida se Komisija za organizaciona pitanja, a njene poslove vrši Sekretarijat Izvršnog odbora«. Prema tome, komisije Izvršnog odbora NFJ su ove: za agitaciju i propagandu; za radne akcije; za plan i evidenciju; za poljoprivredu i pošumljavanje; za komunalna i zdravstvena pitanja; za narodnu inspekciju; za takmičenje i nagrađivanja. S obzirom na to da se komisije nisu menjale već objedinjavale, poslovi i zadaci ostali su isti.

S istim ciljem, a u duhu prednjih promena, smanjen je i administrativni aparat kod Saveznog odbora od 26 na 17 službenika, tako da ostaje svega 5 sekretara komisija, 2 referenta (u Komisiji za agitaciju i propagandu), 1 blagajnik, 1 za delovodni protokol, 1 na telefonskoj centrali, 1 daktilografkinja, kurir, 2 čistačice i 2 šoferi.

²³ Isto, fasc. 25.

²⁴ Isto, fasc. 56, omot 6, Zapisnik sa sednice Sekretarijata Izvršnog odbora NFJ, od 29. 6. 1950.

U »Informaciji o radu Narodnog fronta Jugoslavije od Petog kongresa za do danas«, strana 12 — organizaciona pitanja NF, kaže se ovo:²⁵ »Na osnovu pisma CK KPJ od 10. novembra 1950. godine u Saveznom i glavnim odborima NF ukinute su sve dosadašnje komisije, a mesto njih organizovane su samo komisije za agitaciju i propagandu i organizaciona odeljenja. U sreskim, gradskim i reonskim odborima NF takođe su ukinute sve komisije, sem Komisije za radne akcije — koja je uglavnom vodila brigu o lokalnim dobrovoljnim radovima — i Komisije za narodnu inspekciju.«

Na sednici Izvršnog odbora NFJ od 28. 9. 1951.²⁶ doneta je Odluka da se ukinu Komisija za agitaciju i propagandu i Organizaciono-instruktorsko odeljenje, a 3 instruktora da se uključe u rad Sekretarijata, koji preuzima poslove ukinute Komisije i Odeljenja. Dalje, ukidaju se komisije za narodne inspektore i radne akcije u sreskim i gradskim odborima. Takođe, odlučeno je da se obustavi dalje izlaženje časopisa »Narodni front«.

Na sednici Predsedništva Saveznog odbora SSRNJ (25. 2. 1953), izabrana je Komisija za međunarodne veze, Organizacioni sekretarijat Predsedništva i Komisija za kulturno-prosvetni rad. Na sednici Predsedništva (8. 3. 1954)²⁷ formirane su komisije kao pomoćni politički aparat, preko kojeg je Predsedništvo radilo, uticalo, borilo se za provođenje određene političke linije, i obrnuto, preko kojeg je na teren dolazila problematika koja je prodiskutovana na komisijama s određenim predlozima i zaključcima, što ih je Predsedništvo prodiskutovalo i prihvatilo. Prema tome, pored Komisije za međunarodne veze, čiji je zadatak bio da uspostavi kontakte i razvije saradnju sa svim socijalističkim partijama i pokretima, a u toku 1956. god. i s komunističkim partijama, formirane su ove komisije:

1. Komisija za idejno-vaspitni rad formirana je umesto dotadašnje Komisije za prosvetu i kulturu, jer se Komisija za prosvetu i kulturu zbog takvog svog imena bila orijentisala na pitanje prosvete i kulture, a zapostavila svoj glavni zadatak — organizaciju i propagandu. Prema tome, zadatak je Komisije za idejno-vaspitni rad da politički radi na idejno-vaspitnom polju u širem smislu, pruža pomoć republičkim organizacijama SSRNJ i raznim društvenim organizacijama. Znači, zadatak Komisije bio je, pre svega, organizaciono-politički rad u masama. To se, u prvom redu, odnosilo na objašnjavanje među građanima naše društvene problematike i unutrašnje i međunarodne, zatim je tu bio

²⁵ Isto, fasc. 62, omot 2.

²⁶ Isto, fasc. 62, omot 1, stenografske beleške, str. 10—11.

²⁷ Isto, fasc. 87, Zapisnik sa sednice Predsedništva Saveznog odbora SSRNJ, od 25. 2. 1953.

²⁸ Isto, fasc. 93, Zapisnik sa sastanka Predsedništva Saveznog odbora SSRNJ, od 8. 3. 1954.

problem kako koristiti štampu, radio, film, tumačiti političku liniju SSRNJ, kako postaviti idejno-političko vaspitanje u masama, prikupiti kadrove za takav rad u masama, za podizanje kadrova organizovati razne kurseve, seminaré, predavanja i druge akcije koje bi pomagale u razvijanju takvog kadra itd.

2. Komisija za štampu imala je zadatak da omogući novinarima da dođu do potrebnih informacija, da razvija osećaj odgovornosti kod ljudi koji pišu za interese države, interese socijalizma, za interese našeg napretka. Znači, zadatak Komisije za štampu bio je u prvom redu taj da našoj štampi organizovanjem konferencija za štampu pomogne da dođe do potrebnih informacija, a i da direktnim upozorenjima na izvesne štetne pojave utiče na opšti pravac razvitka naše štampe, tako da se uskladi razvitak štampe i njezine slobode s opštim interesima socijalističkog razvitka, interesima Jugoslavije i u spoljnopolitičkim i unutrašnjim pitanjima.

3. Komisija za politički rad na selu imala je zadatak da se bavi rešavanjem konkretnih političko-idejnih, ekonomskih i organizacionih pitanja na selu, preobražajem poljoprivredne i socijalističke kooperacije, objašnjavanjem principa i uslova unapređenja poljoprivredne proizvodnje i razvijanja socijalističkih odnosa na selu, razradom programa perspektivnog razvitka poljoprivrede i zadrugarstva, vaspitanjem omladine u vidu stvaranja sekcija mladih zadrugara, borbe za veće prinose i stvaranje socijalističkih oblika kooperacije mladih, pružanjem pomoći sekcijama žena zadrugarki, organizovanjem škola, kurseva, seminara za školovanje i doškolovanje zadržanih kadrova i ostalog poljoprivrednog kadra, održavanjem zajedničkih sastanaka s predstavnicima štampe, radija i službe izdavačke delatnosti u cilju usklađivanja i poboljšanja njihovih programa za selo itd.

4. Komisija za društvene organizacije. Formiranje Komisije uslovljeno je time što se u toku 50-tih godina broj društvenih organizacija izvanredno povećao i što se proces njihovog stvaranja i dalje odvijao. Zato je prvi zadatak Komisije bio »da ima jednu političku evidenciju svih organizacija. Da utvrdi kakve su te organizacije koje postoje i da predloži metod rada u tim organizacijama«. Dalje, ta je Komisija istovremeno bila faktor koji je bio od pomoći tim organizacijama, tako da su se one same obraćale Socijalističkom savezu radi rešavanja sopstvenih problema itd.

5. Komisija za pitanje Narodne skupštine imala je zadatak da politički koordinira rad poslanika u Narodnoj skupštini, da podstiče narodne poslanike da vode računa o osnovnom pitanju — pitanju pripadnosti ovoj zemlji, čiji je osnovni pravac socijalizam, da raspravlja s lju-

dima, da im pomaže, da im obezbedi dodatne informacije i da time pomaže i Skupštini i poslanicima. Sem toga, ta Komisija trebala je da pruža pomoć u radu poslanicima na terenu, da vodi evidenciju o radu poslanika na terenu, da ih podseća na njihove obaveze prema biračima itd.

6. Komisija za rad među ženama imala je zadatak koordinaciju rada svih ženskih organizacija, sistematski rad na privlačenju žena u društveno-politički život, razmatranje najaktuelnijih problema vezanih za mesto i položaj žena u našem društvu. Komisija je zatim težila da se zauzme određeni stav prema pojedinim krupnim problemima, kao što su npr. alkoholizam, osnivanje saveta za porodice pri narodnim odborima, stvaranje instituta za probleme ženske radne snage, zbrinjavanje i smeštaj dece zaposlenih majki itd.

Na istom sastanku, a u skladu s formiranjem komisija i prilagođavanjem novom metodu rada, odlučeno je da se zadaci Organizacionog sekretarijata prošire. Naime, on se neće baviti isključivo organizacionim pitanjima, nego organizaciono-političkim radom, čime se i njegovo ime menja u *Organizaciono-politički sekretarijat*.

Na sednici Predsedništva Saveznog odbora SSRNJ (22. 2. 1956),²⁹ doneta je Odluka da se formira Komisija za društveno upravljanje, koja bi pratila i proučavala probleme iz te oblasti i predlagala mere koje bi trebalo preduzeti po liniji Socijalističkog saveza. Ukinuta je Komisija za pitanje Narodne skupštine, a da njene poslove preuzima Uprava Kluba Narodnih poslanika.

U toku 1956. god. Komisija za međunarodne veze SSRNJ održavala je kontakte i sa socijalističkim i s komunističkim partijama. Krajem godine formirana je Komisija CK SKJ za međunarodne veze, koja će nadalje održavati veze s komunističkim partijama, čime su i podeljeni poslovi i delokrug rada ovih komisija.³⁰

Prema personalnom rešenju Predsedništva SO SSRNJ, br. 687 od 31. 12. 1953.³¹ vidi se da je pri Saveznom odboru postojala Komisija za političku emigraciju. S obzirom na to da građe u fondu nema, pouzdano se ne može utvrditi da li je Komisija radila ili ne.

Iz personalnog rešenja Predsedništva Saveznog odbora SSRNJ br. 234 od 1. 4. 1953.³² vidi se da postoji Finansijsko odeljenje (na aktu je utisnut pečat faksimil načelnika Finansijskog odeljenja), a od 8. oktobra 1953. u centralnom delovodnom protokolu pojavljuje se kao organizaciona jedinica. U 1954. god. i u zvaničnom pečatu Predsedništva Saveznog odbora SSRNJ pojavljuje se Finansijsko odeljenje. Pošto građa toga Odeljenja nije pripremljena, ne može se utvrditi tačan datum početka njegovog rada.

²⁹ Isto, fasc. 112, stenografske beleške, od 22. 2. 1956, str. 74.

³⁰ Isto, fasc. 122-a, Bilten Saveznog odbora SSRNJ 1, 6. 2. 1956., str. 27.

³¹ Isto, fasc. 79.

³² Isto.

Početak 1955. god. pojavila se biblioteka kao organizaciona jedinica,³³ u okviru SSRNJ.

U 1957. god. u građi se pojavljuje Odeljenje za opštu službu.³⁴

Takva organizacija ostaje sve do aprila 1960, kada je na Petom kongresu SSRNJ (18—22. 4. 1960) usvojen Statut, te na osnovu člana 28. stav 3. »Savezni odbor bira iz svoje sredine Izvršni odbor u koji ulaze predsednik, generalni sekretar, podpredsednici, sekretar, blagajnik i potreban broj članova.«³⁵ Zadaci Izvršnog odbora bili su da se stara o provođenju odluka Saveznog odbora i rukovodi radom organizacije SSRNJ između sednica Odbora. »Za obavljanje tekućih zadataka Izvršni odbor bira Sekretarijat iz redova svojih članova i članova Saveznog odbora. Izvršni odbor obrazuje i komisije i druga pomoćna tela.«

REGISTRATRSKO POSLOVANJE

Registratursko poslovanje

Rekonstrukciju registraturskog poslovanja SSRNJ teško je izvršiti s potpunom tačnošću iz razloga što je fond fragmentaran (nije primljena Pov. i Str. pov. građa, dokumentacija Komisije za međunarodne veze, veći deo građe od 1958. do 1960. godine itd.) i što se iz primopredajnih zapisnika SSRNJ (br. 1107/54 i 01 br. 1528/1-1956)³⁶ i Arhiva CK SKJ 1308/3 br. 3489/1 od 8. 12. 1975.³⁷ vidi da je na sređivanju građe rađeno u više navrata itd.

Pregledom administrativnih knjiga i uvidom u preuzetu arhivsku građu SSRNJ 1945—1957, odnosno do 1960, vidi se da je vođen centralni delovodni protokol. Kancelarijsko poslovanje od 1945. do 1953. god. bilo je organizaciono vezano za Izvršni odbor, a posle njegovog ukidanja 1953. za Predsedništvo Saveznog odbora, odnosno za Savezni odbor SSRNJ, koji je te poslove obavljao preko svog organizaciono-političkog sekretarijata. U 1949. god. vođen je i imenični registar uz delovodni protokol. U delovodnom protokolu od 16. 9. 1953. do kraja 1954. godine pored delovodnog broja upisivan je i naziv organa, pomoćnog tela i organizacione jedinice na koje se predmet — akt odnosio (Sekretarijat, komisija, finansijsko odeljenje itd.). U 1958. god. preko četvrtastog štambilja Organizaciono-politički sekretarijat, i komisije dobijaju šifru — broj, ito: Organizaciono-politički sekretarijat 01, Komisija za idejnovaspitni rad 02, Komisija za štampu 03, Komisija za društveno upravljanje 04, Komisija za međunarodne veze 05, Komisija za društvene organizacije 06 i Komisija za rad među ženama 07.

³³ Isto, fasc. 106, prema štambilju o zavođenju akata.

³⁴ Isto, fasc. 124, prema štambilju o zavođenju akata.

³⁵ Isto, fasc. 63.

³⁶ Isto, fond SSRNJ, fasc. 95 i 112.

Vukman Boričić, Preliminarna istorijska beleška SSRNJ (Narodni front Jugoslavije) (1945—1960).
Arhivski vjesnik, 29/1986. str. 117—142.

Zavođenje predmeta i akata nije dosledno proveo. Naime, kongresni materijali, zapisnici pojedinih organa i tela te veći deo informacija i analiza nisu zavedeni kroz delovodni protokol. Istina, prilikom rada na građi fonda SSRNJ u Arhivu CK SKJ 1962—1963. učinjen je pokušaj da se sav nezavedeni materijal (izuzev dokumentacije Kongresa) od 1953. do 1960. god. zavede na kraju delovodnog protokola za svaku

tara građe. Iz primopredajnog zapisnika i uvida u arhivsku građu može se konstatovati da je fond nekompletan. Naime, deo građe se nalazi u registraturi Savezne konferencije SSRNJ, i to:⁴³ računovodstvena građa (završni računi, bilansi, glavne knjige, itd.) 1947—1960. god. i deo građe Petog kongresa Predsedništva, Sekretarijata i pomoćnih tela s delovodnim protokolima 1958—1960., u količini od 10 dužnih metara. Takođe, u Arhivu CK SKJ nalazi se građa Komisije za međunarodne veze Saveznog odbora SSRNJ, od 1953. do 1964., preuzeta od Predsedništva Saveznog odbora i Savezne konferencije SSRNJ,⁴⁴ kao i iz Kabineta druga Veljka Vlahovića.⁴⁵ Ta građa uključena je u fond CK SKJ — Komisija za međunarodne veze.⁴⁶

Nema podataka da je vršeno izlučivanje bezvrednog registratorskog materijala u registraturi, odnosno prilikom rada na građi u Arhivu CK SKJ od 1962. do 1963. godine.

Granične godine primljene arhivske građe su 1945—1965. godina (posle 1960. god. primljen je vrlo mali deo građe Kadrovske komisije — 6 fascikli i 1 fascikla biltena 1963—1965).

Fizičko stanje građe je dobro.

Klasifikacioni plan

Za sređivanje građe SSRNJ predlaže se primena principa slobodne provenijencije — oblika organizacione strukture tvorca fonda.

1. NAJVIŠI ORGAN SSRNJ

Kongresi (1945—1960)

1. Prvi kongres 1945. — Materijali radnih tela za pripremu Kongresa; materijali s plenarnih sednica Kongresa, prema dnevnom radu; prateći materijali Kongresa.

2. Drugi kongres 1947. (struktura kao pod 1)

3. Treći kongres 1949. (struktura kao pod 1)

4. Četvrti kongres 1953. (struktura kao pod 1)

5. Peti kongres 1960. — Materijali radnih tela za pripremu Kongresa; materijali s plenarnih sednica; materijali sa sednica komisija Kongresa; magnetofonske trake s plenarnih sednica i sednica komisija; prateći materijal Kongresa.

⁴³ Popis arhivske građe za trajno čuvanje za period 1947—1973; Arhiv Jugoslavije, dosje fonda u registraturi.

⁴⁴ Isto, Zapisnik o primopredaji građe Komisije za međunarodnu saradnju i veze, za period 1959—1964, između Savezne konferencije i Arhiva CK SKJ, br. 05-774 od 28. 10. 1969.

⁴⁵ Isto, »Spisak popisanih akata januara 1961. godine koji su zatečeni u Komisiji Kabineta druga Veljka Vlahovića«.

⁴⁶ Arhivski fondovi i zbirke u SFRJ, Beograd, 1980, strana 71.

II. ORGANI KONGRESA

1. Savezni odbor 1945—1960. — Materijali sednica.
2. Nadzorni odbor 1949—1960. — Materijali.

III. ORGANI SAVEZNOG ODBORA

1. Izvršni odbor 1945—1953. — Materijali sednica; ostali materijali.
2. Predsedništvo Saveznog odbora 1953—1960. — Materijali sednica; ostali materijali.
3. Sekretarijat 1945—1953. — Materijali sednica; ostali materijali.
4. Organizaciono-politički sekretarijat 1953—1960. — Materijali sednica; ostali materijali.

IV. POMOĆNA TELA IZVRŠNOG ODBORA NFJ

1. Komisija za agitaciju i propagandu 1948—1951. — Materijali sa sednica; materijali o planovima izdavačke delatnosti Saveznog odbora, pokretanju novih listova, pisanju frontvske štampe sa zborova, mitinga, konferencije itd.; materijali o ideološko-vaspitnom radu, itd.

2. Komisija za radne akcije 1948—1950. — Materijali sa sednica; materijali o formiranju i radu frontovskih brigada, organizovanju pojedinih takmičenja; o angažovanju Fronta na pojedinim pitanjima koja se ne mogu predvideti privrednim planovima, npr. nedelja puteva, ras-krčavanje pruga, opravljavanje puteva i mostova odnesenih bujicama, i sl.

3. Komisija za plan i evidenciju 1948—1950. — Materijali sa sednica; materijali o planiranju frontovskih dobrovoljnih radova na saveznom, republičkom i lokalnom nivou; materijali o angažovanju AFŽ u frontovskim brigadama za sanitetsku službu i druge dužnosti; materijali o evidenciji izvršavanja planova dobrovoljnih radova itd.

4. Komisija za poljoprivredu i pošumljavanje 1948—1950. — Materijali sa sednica; materijali o planovima rada Fronta na organizovanju agrotehničkih i drugih mera za bolje prinose u agrokulturi, voćarstvu, stočarstvu i pošumljavanju; materijali o seljačkim radnim zadrugama i zadržanim domovima, itd.

5. Komisija za komunalna i zdravstvena pitanja 1948—1950. — Materijali sa sednica, materijali o planiranju socijalne i zdravstvene zaštite i komunalne službe na selu i u gradu te izvršavanju istih; materijali o koordinaciji rada s Crvenim krstom, invalidskim upravama i sličnim organizacijama u pogledu socijalne i zdravstvene zaštite, itd.

6. Komisija za narodnu inspekciju 1948—1950 — Materijali sa sednica; materijali o organizaciji i razvijanju kontrole širokih radnih masa nad aparatom narodne vlasti; materijali o saradnji Fronta i Sindikata na formiranju komisija, izradi planova i kontroli provođenja istih, itd.

7. Komisija za takmičenje i nagrađivanje 1948—1950. — Materijali sa sednica; materijali o organizaciji pojedinih takmičenja, razvijanju udarništva u frontovskim radnim brigadama, predlozima za nagrade, odlikovanja i pohvale.

8. Komisija za organizaciona pitanja 1948—1950. — Materijali sa sednica; izveštaji o obilasku organizacija na terenu, i dr.

V. POMOĆNA TELA PREDSEDNIŠTVA SAVEZNOG ODBORA

1. Komisija za međunarodne veze 1953—1960. — Materijali sa sa- stanaka; materijali o saradnji sa socijalističkim, socijal-demokratskim partijama i naprednim pokretima u svetu; izveštaji naših delegacija s pojedinih međunarodnih skupova i razgovora.

2. Komisija za idejno-vaspitni rad 1953—1960. — Materijali sa sa- stanaka; materijali o kulturno-prosvetnom radu radija, štampe, filma, pozorišta, domova kulture, sportskih organizacija, o međunarodnoj sa- radnji, itd.

3. Komisija za štampu 1954—1960. — Materijali sa sednica; infor- macije o organizovanju praćenja štampe; o kadrovskoj politici u novin- skim kućama; o osnivanju ili ukidanju pojedinih listova, časopisa, re- vijaja; o materijalnom položaju izdavačkih kuća, itd.

4. Komisija za selo 1954—1958. — Materijali sa sednica; materijali o realizaciji zadružne politike na selu; o zadružnim savezima; o štampi, filmu i radio-emisijama za selo; materijali sreskih i republičkih komi- sija za selo, itd.

5. Komisija za rad Narodne skupštine 1954—1956. — Materijali sa sednica; materijali o praćenju rada skupštinskih sednica, sednica veća, odbora, itd.

6. Komisija za društvene organizacije 1954—1960. — Materijali sa sednica; materijali društvenih organizacija i udruženja dostavljenih Komisiji, itd.

7. Komisija za rad među ženama 1954—1960. — Materijali sa sed- nica; materijali o uključenosti žena u proizvodnju; o socijalnoj i zdrav- stvenoj zaštiti; o dnevnoj i revijalnoj štampi; o međunarodnoj saradnji; o učešću žena na izborima, kulturno-prosvetnom radu, organima uprav- ljanja, itd.

8. Komisija za društveno upravljanje 1956—1960. — Materijali sa sednica Komisije; materijali o izborima radničkih saveta; o radničkom samoupravljanju i društvenom upravljanju; o savetima potrošača; o školskim odborima; republičkim skupštinama, itd.

9. Komisija za skupštinske izbore (formirana je za svake izbore po- naosob, i trajala je koliko i izbori) 1945—1958. — Materijal o formira- nju Komisije, sa sednica Komisije, predlozi kandidata, analize izbora, telegrami povodom izbora, proglaši za izbore i ostali materijal.

VI. OSTALA POMOĆNA TELA

1. Klub narodnih poslanika 1945—1960. — Materijal o formiranju Kluba, statuti, pravilnici o radu, spiskovi narodnih poslanika i druga prateća građa o radu Kluba.

2. Podružnica NFJ u Bratislavi — Pragu 1946—1949. — Zapisnici s godišnjih skupština, sa sastanaka Odbora, spiskovi članova, dokumentacija o finansijskom poslovanju i ostali materijal.

VII. MATERIJALI O SARADNJI SSRNJ S DRUGIM ORGANIMA I ORGANIZACIJAMA

1. Materijali o saradnji s društvenim organizacijama.

2. Materijali o saradnji s organima vlasti, komunalnim i drugim privrednim subjektima.

VIII. MATERIJALI KONGRESA, ORGANA I RADNIH TELA DOBIJENIH OD REPUBLIKA, POKRAJINA, OBLASTI I SREZOVA

IX. MATERIJALI STRUČNO-TEHNIČKE SLUŽBE

— personalna dokumentacija.

Metodsko uputstvo

Izvršiti osnovnu klasifikaciju građe na klasifikacione grupe i podgrupe, prema napred navedenom klasifikacionom planu. Ujedno vršiti izlučivanje bezvrednog registratorskog materijala duplikata, multiplikata itd. Građu koja nema oznake kao analize, predloge itd. klasifikovati na osnovu sadržaja. Materijale nastale pre formiranja komisije i uprava (1945—1948), a odnose se na takmičenja, formiranje fondovskih brigada, radne akcije, izgradnju zadružnih domova, formiranje i rad seljačkih radnih zadruga, izvršenje petogodišnjeg plana itd. srediti tematski po vrsti dokumenata i priključiti odgovarajućoj dokumentaciji komisija i uprava. U okviru klasifikacionih grupa i podgrupa, građa će se sređivati na ovakav način:

I. Kongresi

Materijale kongresa srediti na tri podgrupe, i to: pripremni materijali kongresa; materijali rada kongresa i prateći materijali kongresa.

1. Materijale za pripremu kongresa srediti po radnim telima: Komisija za izradu izveštaja Saveznog odbora; Komisija za praćenje aktivnosti SSRNJ za kongres i izbore delegata; Komisija za zaključke i rezolucije; Komisija za pisanje nacrtu Statuta; Redakciona komisija; Verifikaciona komisija; Izborna komisija i dr. Unutar radnih tela građu

srediti po sednicama hronološki, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijali za pripremu kongresa, dobijeni od republika, okruga i srezoza, čine posebnu celinu u okviru odgovarajućeg radnog tela.

2. Materijale plenarnih sednica srediti hronološki, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijale rada kongresa po komisijama srediti hronološki, a u okviru sednica po dnevnom redu, za svaku komisiju odvojeno (Komisija za društveni sistem, za politička i ideološka pitanja; za organizaciona pitanja; za međunarodno pitanje, itd).

3. Prateće materijale kongresa srediti hronološki po vrsti građe, i to: Biro za štampu; Pozdravne govore i izjave stranih delegacija; materijali za diskusiju Saveza sindikata, Narodne omladine, Konferencije za društvenu aktivnost žena, ostale društvene organizacije; susreti; obilasci, telegrami; pisma, i dr.

II. Organi kongresa

1. *Savezni odbor.* Materijale srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu.

2. *Nadzorni odbor.* Materijale Nadzornog odbora srediti po sednicama hronološki, a u okviru sednica po dnevnom redu.

III. Organi i radna tela Saveznog odbora

1. Materijale sednica Izvršnog odbora, Predsedništva i Sekretarijata, odnosno Organizaciono-političkog sekretarijata, srediti hronološki po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Ostale materijale srediti po vrstama građe (analize, elaborati, izveštaji, planovi, programi, uputstva, odluke, predlozi i dr.), a u okviru tih grupa hronološki.

2. Materijale savetovanja srediti po vrsti i uz organe koji ga je organizovao, kao posebnu klasifikacionu grupu. Građu savetovanja srediti unutar organa po vrsti savetovanja i sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu.

IV. Pomoćna tela Izvršnog odbora NFJ

1. Komisija za agitaciju i štampu i Komisija za ideološko-vaspitni rad spajaju se u Komisiju za agitaciju i propagandu 29. 06. 1959. godine, te će njeni materijali imati raspon godina 1948—1951, a srediće se po sednicama hronološki te u okviru sednica svake komisije po dnevnom redu.

Ostale materijale kao: materijale o planovima izdavačkih kuća; pokretanju novih listova; pisanju frontovske štampe; o ideološko-vaspitnom radu, itd. srediti hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

2. Komisija za radne akcije obuhvatala je sve zadatke do 29. 06. 1950. godine Komisije za privredna pitanja i Komisije za radne brigade (osnovane 16. 12. 1948.), te će njeni materijali imati raspon građe 1948—1950, a srediće se po sednicama hronološki, u okviru sednica svake komisije po dnevnom redu. Materijale o formiranju i radu frontovskih brigada, o organizovanju takmičenja, o organizovanju i pravcu pruga, puteva, mostova, o poljoprivrednim radovima, itd. srediti hronološki po brigadama, objektima izgradnje — opravke i drugim akcijama. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

3. Komisija za plan i evidenciju. Materijale Komisije srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijale o planiranju dobrovoljnih radova frontovskih organizacija na saveznom, republičkom i lokalnom nivou, o angažovanju AFŽ-a u frontovskim brigadama, o evidencijama izvršavanja planova dobrovoljnih radova, itd., srediti prema sadržaju dokumenata hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

4. Komisija za poljoprivredu i pošumljavanje obuhvatila je sve zadatke do 29. 06. 1950. Komisije za poljoprivredu i Komisije za pošumljavanje (osnovane 16. 12. 1948. godine), te će njen materijal imati raspon godina građe 1948—1950, a srediće se po sednicama hronološki, te u okviru sednica svake komisije po dnevnom redu. Materijale o planovima na organizovanju agrotehničkih i drugih mera za bolje prinose u agrokulturi, voćarstvu, stočarstvu i pošumljavanju, o formiranju i radu seljačkih radnih zadruga, o izgradnji i upotrebi zadružnih domova itd., srediti po materiji hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

5. Komisija za kulturna i zdravstvena pitanja obuhvatila je sve zadatke do 29. 6. 1950. Komisije za komunalna pitanja i lokalnu privredu i Komisije za socijalno-zdravstvena pitanja (osnovane 16. 12. 1948.), te će se materijal srediti po sednicama hronološki, a u okviru sednica svake komisije po dnevnom redu. Materijale o planiranju socijalne i zdravstvene zaštite i komunalne službe na selu i u gradu; o koordinaciji rada s Crvenim krstom, invalidskim upravama i sličnim organizacijama u pogledu socijalne i zdravstvene zaštite, itd., srediti po materiji hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

6. Komisija za narodnu inspekciju. Materijale srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijale o organizaciji i razvijanju kontrole širokih narodnih masa nad aparatom narodne vlasti, o saradnji Fronta i Sindikata na formiranju komisija, izradi planova i kon-

troli njihovog provođenja itd., srediti po materiji hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

7. Komisija za takmičenje i nagrađivanje. Materijale srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijali o organizaciji pojedinih takmičenja, razvijanju udarništva u frontovskim brigadama, predlozima za nagrade, odlikovanja i pohvale, srediti po materiji hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

8. Komisija za organizaciona pitanja. Materijale srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijale o obilasku organizacija na terenu srediti po republikama, pokrajinama, a unutar njih po okruzima i srezovima, hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

V. Pomoćna tela Predsedništva Saveznog odbora

1. Komisija za međunarodne veze. Materijale srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijali s međunarodnih konferencija i sastanaka, o saradnji sa socijalističkim partijama i naprednim oslobodilačkim pokretima srediće se hronološki po konferencijama i sastancima (pripremni materijali i materijali s konferencija i sastanaka srediće se kao građa kongresa), a materijale o bilateralnoj saradnji po zemljama. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

2. Komisija za idejno-vaspitni rad. Materijale srediti po sednicama, a unutar sednica po dnevnom redu. Materijali o idejno-vaspitnom uticaju radija, štampe, filma, pozorišta, festivala, radničkih univerziteta i domova kulture, sportskih priredbi, izdavačke delatnosti i međunarodne saradnje srediće se hronološki u okviru svake grupe. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi popis njene sadržine.

3. Komisija za štampu. Materijale srediti po sednicama hronološki, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijale s konferencija za štampu rukovodilaca, o organizovanju praćenja pisanja štampe; sa savetovanja i seminara novinara i izdavačkih kuća, o kadrovskoj politici u novinskim kućama, o osnivanju ili ukidaju pojedinih listova, časopisa i revija; o materijalnom položaju izdavačkih kuća, srediti hronološki po tematici. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinica opisa i uraditi opis njene sadržine.

4. Komisija za selo. Materijale srediti po sednicama hronološki, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijale o realizaciji zadružne politike na selu; o zadružnim savezima, o štampi, filmu i radio-emisijama za selo republičkih, pokrajinskih, a unutar njih po sreskim komisijama srediti prema sadržaju dokumenata hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

5. Komisija za Skupštinu. Materijale srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijale o radu poslanika, praćenju skupštinskih sednica, sednica veća i odbora, srediti prema sadržaju dokumenata hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

6. Komisija za društvene organizacije. Materijale srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijale dobijene od društvenih organizacija i udruženja srediti po organizacijama i udruženjima, a unutar njih hronološki. U zavisnosti o količini građe formirati jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine. Štampane materijale, dobijene od organizacija i udruženja, izdvojiti i predati biblioteci Arhiva.

7. Komisija za rad među ženama. Materijale srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Ostale materijale i to: materijale o uključivanju žena u proizvodnju, o socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, o dnevnoj i revijalnoj štampi, o učešću žena na izborima, o kulturno-prosvetnom radu, o međunarodnoj saradnji i ostali dobijeni materijal srediti po tematici hronološki. U zavisnosti o količini građe, formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

8. Komisija za društveno planiranje. Materijale srediti po sednicama, a u okviru sednica po dnevnom redu. Materijale o izborima radničkih saveta, o radničkom samoupravljanju i društvenom upravljanju, o savetima potrošača, o školskim odborima, o stambenim zajednicama; o poljoprivredi; o zadrugarstvu, o saveznoj i republičkim skupštinama, srediti po tematici hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i urediti opis njene sadržine.

9. Komisija za skupštinske izbore — Materijale srediti hronološki po sednicama, a ostale prateće materijale zbog neznatne količine srediti hronološki.

VI. Ostala pomoćna tela

1. Klub narodnih poslanika. Materijale srediti po vrsti dokumenata hronološki. U zavisnosti o količini građe formiraće se jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

2. Podružnica NFJ u Bratislavi — Pragu. Materijale Podružnice srediti po vrsti dokumenata hronološki (zapisnici s godišnje skupštine, sa sastanka odbora, spiskovi članstva itd.). U zavisnosti o količini građe formirati jedinice opisa i uraditi opis njene sadržine.

VII. Materijali o saradnji SSRNJ s drugim organima i organizacijama

Materijale o saradnji s drugim organima i organizacijama srediti unutar svake podgrupe po inistitucijama i organima hronološki. U zavisnosti o količini građe formirati jedinice opisa i uraditi opis njene sadržne.

VIII. Materijali kongresa, organa i radnih tela dobijenih od republika, pokrajina, oblasti i srezova

Materijale kongresa, organa i radnih tela kongresa republika, konferencija pokrajina i oblasti, srediti po republikama, a unutar republika, pokrajina, oblasti i srezova kao kod organa i radnih tela SSRNJ.

IX. Materijali Stručno-tehničke službe

Materijale personalne dokumentacije srediti po dosjeima. Kao informativno sredstvo uradiće se inventar u skladu s Uputstvom Arhiva Jugoslavije.

L I S T A

bezzrednog registraturskog materijala fonda SSRNJ koji se predlaže za izlučivanje

1. Duplikati i multiplikati statuta, pravilnika, stenografskih zapisnika, šapirografskog materijala, izveštaja, proglaša, nacrt statuta, spiskova delegata, članova Kluba narodnih poslanika, itd.
2. Prazni formulari priznanja, diploma, pohvalnica itd.
3. Razna obaveštenja o sastancima, otvaranju izložbi, biblioteka, o prijemima itd.
4. Trebovanja potrošnog kancelarijskog i drugog materijala.
5. Priznanice o uplati socijalnog osiguranja, nabavci knjiga za biblioteke, isplati računa, honorara itd.
6. Dokumentacija o pretplati na dnevnu štampu, publikacije, časopise, i revijalnu štampu.
7. Evidencija o kupljenim ili izdatim knjigama iz biblioteke.
8. Prepiska u vezi s radnim odnosom sem rešenja o postavljenju, unapređenju, premeštaju i prestanku radnog odnosa.
9. Dokumentacija o plaćenim uslugama (štampanje plaketa, diploma, pohvalnica, razne opravke i prepravke inventara ittd.).

10. Dokumentacija oko popravke kola, nabavke benzina i drugog potrošnog materijala.
11. Radni materijal i druga prepiska koja nema istorijsku vrednost.

SUMMARY

THE PRELIMINARY HISTORICAL NOTE OF THE YUGOSLAV SOCIALISTIC UNION OF WORKING PEOPLE (SSRNJ — NATIONAL FRONT OF YUGOSLAVIA).

The author speaks of the role and development of the Yugoslav Socialistic Union of the Working People, that emerged under the Yugoslav Communist Party as one of leading political organizations in Yugoslavia. He speaks of its meaning during the war, the Congress of the National Front and their importance, its by-organs and their meaning, the various commissions that were formed. At the end the author gives a picture of the records, state they are in, the way they were kept and classified. Also given are plans for the classification of records of each of the by-organs and at the end the author presents a list of unimportant records that are proposed for shredding.